

Integraal beleidsplan openbare ruimte 2022-2032 *gemeente Zevenaar*

Project:	Integraal beleidsplan openbare ruimte gemeente Zevenaar
Projectnummer:	P787-02
Registratienummer:	20220313
Auteurs:	PLANTERRA, Gert Oosterhuis, Laura Barnhoorn, Jan ter Wal
Opdrachtgever:	Gemeente Zevenaar, Rob IJzen
Datum:	22 april 2022

PLANTERRA
THUIS IN DE OPENBARE RUIMTE

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Waarom een beleidsplan voor de openbare ruimte?	6
1.3 Totstandkoming van het IBOR	7
1.4 Leeswijzer van dit document	7
2. Onze visie voor 2032	9
2.1 Onze visie samengevat	9
2.2 Basisuitgangspunten voor beheer en onderhoud	10
2.3 Ambities voor de openbare ruimte	12
2.3.1 Biodiversiteit vergroten en behouden	13
2.3.2 Klimaatadaptatie in de openbare ruimte en privéterrein	16
2.3.3 Duurzaamheid en circulariteit in de openbare ruimte	19
2.3.4 Aantrekkelijk en uitnodigend voor iedereen	22
2.3.5 Betrokken en tevreden inwoners	25
3. De huidige situatie: ervaringen, arealen en budget	29
3.1 Wat vinden inwoners van de openbare ruimte?	29
3.2 Wat beheren we?	32
3.3 Wat is ons beheerbudget?	33
4. Realisatiestrategie	36
4.1 Exploitatiekosten	36
4.1.1 Onze manier van werken (organisatiekosten)	36
4.1.2 Benodigde middelen voor realiseren van de ambities	37
4.1.3 Achterstanden in onderhoud	38
4.2 Investeringskosten	38
4.2.1 Benodigde middelen vervanging	38
4.2.2 Benodigde middelen vervanging (ambities)	39
4.2.3 Inschatting kapitaallasten	40

4.3	Benodigde middelen beheer en onderhoud.....	41
4.3.1	SCENARIO 1: Huidige beeldkwaliteitsambities behouden en inzetten op ambities en inlopen achterstanden	41
4.3.2	SCENARIO 2: Huidige beeldkwaliteitsambities behouden en inzetten op het inlopen achterstanden	43
4.3.3	SCENARIO 3: Beeldkwaliteitsambities bijstellen binnen het huidige budget en geen budget voor ambities en inlopen achterstanden.....	44
4.5	Samenvatting scenario's.....	46
5.	Uitvoering en planning van doelstellingen	47
	Bijlage 1: begrippen financiering	49

Samenvatting

In 2032 staan de bewoner en de leefbaarheid centraal in de openbare ruimte van Zevenaar. De buitenruimte is **voor iedereen aantrekkelijk en uitnodigend** om te ontmoeten, spelen en bewegen. Mensen genieten van de buitenruimte, vinden het aantrekkelijk en kunnen er tot rust komen. We zien de buitenruimte als bindmiddel van de samenleving. De **bewoners voelen zich betrokken** bij het creëren van deze buitenruimte en steken dan soms ook zelf de handen uit de mouwen of denken mee met de gemeente over plannen voor de openbare ruimte. Er is meer aandacht voor **biodiversiteit, duurzaamheid** en **circulariteit**. We willen meer groen en minder overbodige verharding en we gaan meer gebruik maken van gerecyclede materialen voor de inrichting van de openbare ruimte. We zien het daarbij als onze rol als gemeente om het goede voorbeeld te geven op het gebied van duurzaamheid en bewustwording te creëren bij inwoners, ondernemers en organisaties in onze gemeente.

Dit **Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte** laat zien hoe de gemeente Zevenaar invulling wil gaan geven aan deze ambities voor de komende tien jaar. Allereerst zorgt de gemeente ervoor dat de **basis op orde** is met het uitvoeren van dagelijks onderhoud en groot- en vervangingsonderhoud. Hiervoor moeten we een goede balans vinden tussen ambities en financiële mogelijkheden. In 2022 is er € 7,2 miljoen beschikbaar (exclusief voorziening en investering) voor het onderhoud van de openbare ruimte. Dit komt neer op € 362 per woning of € 1,02 per vierkante meter openbare ruimte. Dit budget zorgt voor een huidig tekort van € 512.000. Op een totaalbudget van bijna € 7,2 miljoen is dit circa 7%.

Het tekort uit zich met name bij het technisch in stand en veilig houden van wegen, civiele kunstwerken en groen. Dit betekent dat deze objecten nu al achterstanden hebben en als hier niks aan wordt gedaan, deze in 5 jaar kunnen leiden tot ernstige problemen zoals dode beplanting en grotere onveilige schades op wegen.

Inwoners zijn op dit moment tevreden over het beeld van de openbare ruimte in het algemeen. Inwoners van Zevenaar vinden het belangrijk dat de openbare ruimte **schoon en heel** is. En men heeft er geen probleem mee als er buiten meer natuurlijk groen zichtbaar is in de bermen en gazons. Inwoners van Zevenaar participeren over het algemeen graag: 36% is bereid om mee te doen of mee te denken, en 44% heeft nog geen keuze gemaakt.

Om in te spelen op de opgaven en invulling te geven aan de ambities is het nodig om bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte nog meer **integraal, gebiedsgericht, participatief** en **klantgericht** te werken. Hiervoor is extra personeelsinzet nodig. Om ook de financiën van het beheer van de openbare ruimte op orde te houden, moet er een keuze gemaakt worden uit een aantal scenario's:

- Scenario 1: Huidige beeldkwaliteitsambities behouden en inzetten op ambities en inlopen achterstanden
- Scenario 2: Huidige beeldkwaliteitsambities behouden en inzetten op het inlopen achterstanden
- Scenario 3: Beeldkwaliteitsambities bijstellen binnen het huidige budget en geen budget voor ambities en inlopen achterstanden

1. Inleiding

Het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte 2022-2032 (IBOR) geeft inzicht in de huidige omvang, opbouw en kwaliteit van de openbare ruimte en de visie en doelstellingen die de gemeente heeft voor het verbeteren en beheren hiervan. Gemeente Zevenaar streeft naar een openbare ruimte waar de basis op orde is, waar de biodiversiteit wordt vergroot en behouden, die klimaatbestendig, aantrekkelijk en uitnodigend is. Verder zetten we ons in voor een duurzame en circulaire openbare ruimte en organisatie met betrokken bewoners en medewerkers.

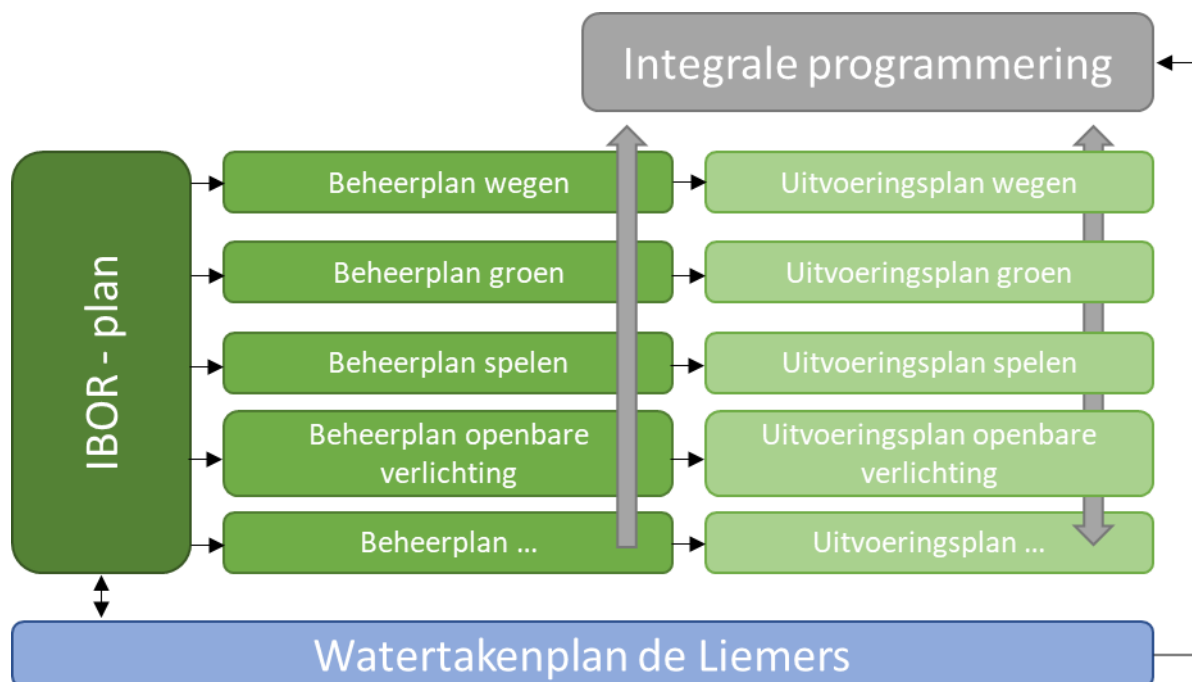
1.1 Aanleiding

In 2020/21 is het rapport 'Basis in beeld' opgesteld, waarin is opgenomen waar gemeente Zevenaar staat wat betreft het beheer van de openbare ruimte. Hierin zijn het areaal, de kwaliteit en de beheerbudgetten in beeld gebracht. Vanuit deze basis borduurt het IBOR voort op de ambities die de gemeente heeft voor de openbare ruimte. Het IBOR en de Basis in Beeld richten zich vooral op het service onderhoud, regulier en groot onderhoud en vervangingen.

1.2 Waarom een beleidsplan voor de openbare ruimte?

Een groot deel van ons leven vindt plaats in de openbare ruimte. Het is de plek waar we samenkomen, naar ons werk gaan, waar we spelen, bewegen en tot rust komen, waar we ons geld uitgeven en waar we historie kunnen ervaren. Het is daarom essentieel dat de openbare ruimte aantrekkelijk, schoon en heel is. Tegelijk zien we dat de druk op de openbare ruimte toeneemt. Dit wordt veroorzaakt door een aantal ontwikkelingen zoals klimaatverandering, de energietransitie, gezondheidsongelijkheid, biodiversiteitsverlies en de bouwopgave. Deze ontwikkelingen zijn nu al gaande en zullen alleen maar toenemen. Ze hebben invloed op de leefbaarheid, de beleving en het beheer en de inrichting van de openbare ruimte. Met dit IBOR hebben we de kansen in handen om ambities vast te stellen waarmee we kunnen omgaan en inspelen op dit soort ontwikkelingen.

In navolging van dit IBOR worden ook beheerplannen en uitvoeringsplannen opgesteld. Deze plannen maken de diverse ambities en doelstellingen van dit IBOR meer concreet door ze te vertalen naar de uitvoering.

Figuur 1: Positie van dit IBOR

1.3 Totstandkoming van het IBOR

Dit IBOR is tot stand gekomen door een interactief proces met een projectgroep die is samengesteld voor dit IBOR. In meerdere werkgroepen is gediscussieerd en gebrainstormd over thema's en doelstellingen voor de toekomst. De ambities zijn meerdere malen getoetst met de visie van ambtenaren en het gemeentelijk beleid. Er is afstemming gezocht met het Watertakenplan en het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

Ook inwoners hebben meegeholpen met de tot stand komen van dit IBOR. In mei 2021 hebben we een digitale bewonersenquête uitgezet via verschillende websites en lokale kranten. De enquête is door bijna 600 inwoners ingevuld. In de enquête konden bewoners meedenken over thema's, inrichtingselementen en beheer en onderhoud. Er werd ook gevraagd naar de waardering van het onderhoud van de openbare ruimte, participatie en beleving. De uitkomsten van de enquête zijn uitgebreid besproken met de projectgroep en hebben gezorgd voor een verfijning van de ambities en doelstellingen.

1.4 Leeswijzer van dit document

- [Hoofdstuk 2](#): onze visie op de openbare ruimte voor 2032;
- [Hoofdstuk 3](#): de huidige situatie van de openbare ruimte met tevredenheid van inwoners, de huidige arealen en de huidige onderhoudsbudgetten;
- [Hoofdstuk 4](#): de realisatiestrategie van dit beleid met verschillende financiële scenario's;
- [Hoofdstuk 5](#): het actieplan voor de uitvoering van ambities en doelstellingen.

Figuur 2: Kaart van gemeente Zevenaar.

Gemeente Zevenaar bestaat naast de stad Zevenaar uit een groot aantal kleinere kernen. De gemeente heeft een groot buitengebied, dat zich uitstrekt van de IJssel in het Noorden tot de Rijn in het zuiden. De A12 loopt dwars door de gemeente heen.

2. Onze visie voor 2032

In dit hoofdstuk beschrijven we onze visie op de openbare ruimte voor 2032. We beschrijven eerst onze algemene visie voor de openbare ruimte, daarna volgen onze ambities met bijbehorende doelstellingen. Kort samengevat zetten we in op: de basis op orde, biodiversiteit, klimaatadaptatie, duurzaam en circulair, aantrekkelijk en uitnodigend voor iedereen en betrokken bewoners.

2.1 Onze visie samengevat

In de openbare ruimte van gemeente Zevenaar staat de bewoner en de leefbaarheid centraal. De buitenruimte is een plek waar mensen elkaar ontmoeten, waar mensen kunnen bewegen en sporten en van de natuur kunnen genieten en tot rust kunnen komen. We zien de openbare ruimte als bindmiddel van de samenleving.

De bewoners voelen zich betrokken bij het creëren van deze openbare ruimte en steken dan soms ook zelf de handen uit de mouwen of denken mee met de gemeente over plannen voor de openbare ruimte. Bewoners hebben daarnaast ook de mogelijkheid om op hun eigen terrein bij te dragen aan de doelen van de gemeente, zoals op het gebied van klimaatadaptatie. We geven ruimte aan initiatieven om de openbare ruimte te verbeteren en te gebruiken op de manier waarop zij dat willen.

De openbare ruimte staat niet alleen in dienst van de mens maar ook van de natuur. Meer aandacht voor biodiversiteit en duurzaamheid is een manier om de negatieve effecten van klimaatverandering te verminderen. De natuur krijgt haar plek terug in de openbare ruimte door meer beplanting toe te voegen en overbodige verharding te verwijderen, daarnaast verbeteren we bestaande groenstructuren of breiden ze uit. En we gaan meer gebruik maken van gerecyclede materialen voor de inrichting van de openbare ruimte. We zien het als onze rol als gemeente om het goede voorbeeld te geven op het gebied van duurzaamheid en bewustwording te creëren bij inwoners, ondernemers en organisaties in onze gemeente. Meer aandacht voor de natuur en het milieu is uiteindelijk ook voor de mens een voordeel. De gemeente zorgt voor een stabiele basis met het uitvoeren van dagelijks onderhoud en groot- en vervangingsonderhoud. Hierbij maken we afspraken over de gewenste beeldkwaliteit en onderhoudskwaliteit en maken we een onderscheid tussen functiegebieden.

2.2 Basisuitgangspunten voor beheer en onderhoud

De gemeente Zevenaar streeft ernaar om in de openbare ruimte de basis op orde te hebben. Dit betekent een omgeving die schoon en heel is en die technisch veilig is. Om de openbare ruimte schoon en heel te houden, hebben we een efficiënte aanpak nodig voor zowel de verzorgende staat als de technische kwaliteit. De huidige afgesproken (beeld)kwaliteit is samengevat in onderstaand schema (figuur 3). In hoofdstuk 4 van dit IBOR worden drie scenario's beschreven voor de openbare ruimte. Afhankelijk van het gekozen scenario kan er gekozen worden voor een andere en nieuwe beeldkwaliteit (die geldt voor verzorgend en technisch onderhoud). Daarnaast hebben we een aantal basisuitgangspunten voor beheer en onderhoud om ervoor te zorgen dat de basis op orde blijft.

	Centrum en Accentpunten	Begraafplaatsen	Hoofdwegen	Woonwijken	Buitengebied
Bermen	A	n.v.t.	B	B	C
Bomen	A	n.v.t.	B	B	C
Gazon	A	n.v.t.	B	B	C
Bos(plantsoen)	A	n.v.t.	B	B	C
Beplanting	A	n.v.t.	B	B	C
Begraafplaatsen	n.v.t.	A	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Spelen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	B	n.v.t.
Straatmeubilair	A	n.v.t.	B	B	C
Fietspaden	A	n.v.t.	B	B	C
GOW	A	n.v.t.	B	B	C
Halfverharding	A	n.v.t.	B	B	C
Voetpaden	A	n.v.t.	B	B	C
Woonstraten	A	n.v.t.	B	B	C
Civiele Kunstwerken	A	n.v.t.	B	B	C
Verkeersvoorzieningen	A	n.v.t.	B	B	C
Openbare Verlichting	A	n.v.t.	B	B	C
Straatreiniging	A	n.v.t.	B	B	C
Onkruidbestrijding	A	n.v.t.	B	B	C
Riolering	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Water	A	n.v.t.	B	B	C
Gladheidsbestrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Figuur 3: De huidige kwaliteitsambities voor beheer en onderhoud

Uitgangspunten	Financiering	Organisatie
De openbare ruimte is in de basis schoon, heel en veilig. We sturen op: ▪ kwaliteitsniveau A in centra en accentpunten en begraafplaatsen ▪ kwaliteitsniveau B op hoofdwegen en woonwijken ▪ kwaliteitsniveau C in het buitengebied	Verhoging beheerbudget om huidige ambities te behalen of bijstellen ambities	Structureel monitoren van het kwaliteitsniveau
Voor het dagelijks onderhoud van de openbare ruimte toetsen we op basis van tevredenheid. We voeren een keer in de twee jaar een belevingsenquête uit waarin we	Kostenneutraal	Opstellen en uitzetten van enquête

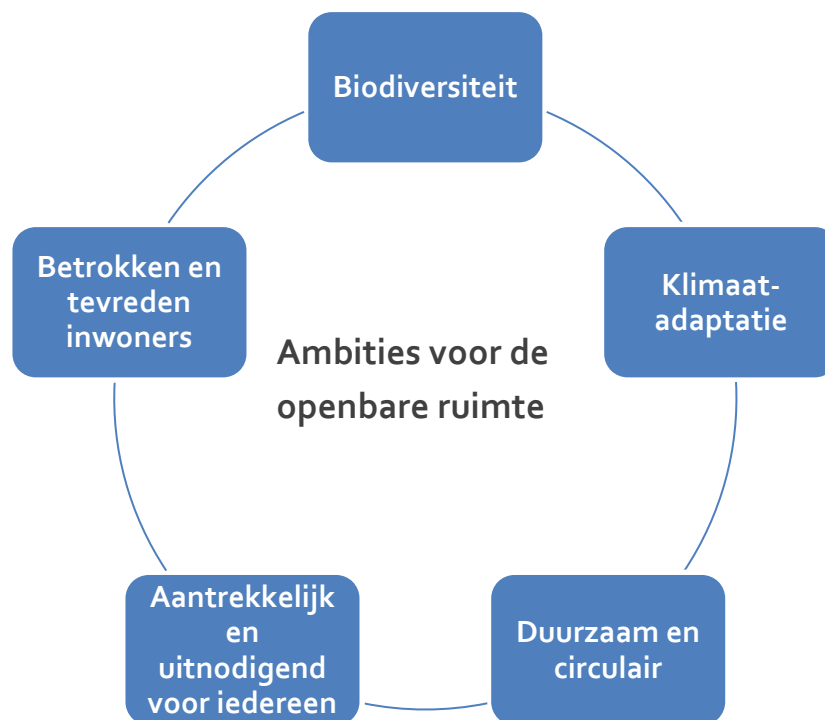
vragen naar tevredenheid van het beheer en wensen voor de openbare ruimte. We streven naar de huidige tevredenheid van een 7,0, die in de IBOR-enquête is opgehaald.		
We stellen beheer- en uitvoeringsplannen op naar aanleiding van dit IBOR, waarin concrete beheermaatregelen en uitvoeringsplannen vorm krijgen.	Kosten afhankelijk van de uitkomst van het beheerplan	Reguliere beheertaak
We begroten en verantwoorden volgens het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). We splitsen de budgetten naar exploitatie, voorziening en investering.	Wellicht ontstaat er financiële ruimte door meer te activeren	Afstemmen met de financiële afdeling
We maken een integrale meerjarenplanning voor de komende 10 jaar. Wanneer de openbare ruimte op de schop gaat bij groot onderhoud is dit het ideale moment voor herinrichting, functionele aanpassingen en ambities te verwezenlijken.	Kostenneutraal, maar meer ambities gerealiseerd	Prioriteringsproces opzetten, hierbij brengen we de opgaven in beeld
We stellen voor ieder project een beheerparagraaf op om de beheerkosten in beeld te brengen. We voorkomen hiermee niet gedekte meerkosten vanwege areaaluitbreiding, herinrichting en omvormingen.	Kosten zijn afhankelijk van de areaaluitbreidingen	Reguliere beheertaak
We stellen minimale kwaliteitseisen aan projectontwikkelaars en/of aannemers om kwaliteit in het onderhoud en innovaties te stimuleren. Deze kwaliteitseisen leggen we vast in een handboek voor de inrichting van de openbare ruimte.	Eventueel hogere kosten door andere kwaliteitseisen. Capaciteit bij integraal beheerder.	Thema's uit IBOR opnemen in handboek voor de inrichting van de openbare ruimte
We gaan meer werken volgens de uitgangspunten van assetmanagement. De uitgangspunten in dit beleidsplan zijn onderdeel van de te vormen visie op assetmanagement binnen de gemeente Zevenaar.	Kostenneutraal en capaciteit bij integraal beheerder.	Uitwerken van de visie en toepassen van uitgangspunten op de verschillende kapitaalgoederen binnen de organisatie

2.3 Ambities voor de openbare ruimte

Naast de basisuitgangspunten voor beheer en onderhoud hebben we ambities voor het verbeteren van de openbare ruimte. De ambities en doelstellingen moeten leiden tot een prettige en toekomstbestendige openbare ruimte voor onze inwoners. De doelstellingen dienen verder uitgewerkt te worden in de beheerplannen.

Onze ambities voor de openbare ruimte zijn in het kort:

- We willen de **biodiversiteit** vergroten en het bestaande behouden.
- We willen dat de openbare ruimte bestand is tegen de gevolgen van **klimaatverandering** zoals hitte, droogte en wateroverlast.
- We willen een **duurzame en circulaire** openbare ruimte en beheerorganisatie.
- We willen een **mooie** openbare ruimte die **uitnodigt** tot spelen, bewegen en ontmoeten, en die toegankelijk en inclusief is voor **iedereen**.
- We willen dat inwoners **tevreden** zijn met de openbare ruimte en zich **betrokken** voelen.

Figuur 4: Samenvatting van onze ambities voor de openbare ruimte 2022-2032

Op de volgende pagina's gaan we dieper in op deze vijf ambities. Iedere pagina begint met een inspiratieblad. Daarna volgt een beschrijving van de ambitie die ondersteund wordt door uitkomsten van de bewonersenquête. Vervolgens presenteren we een tabel met daarin:

1. de concrete doelstellingen (deze worden verder uitgewerkt in de beheerplannen);
2. de financiële consequentie van de doelstellingen voor de uitvoeringsbudgetten van beheer;
3. de actie voor de organisatie,.

2.3.1 Biodiversiteit vergroten en behouden

Biodiversiteit is de verscheidenheid aan leven in een bepaald gebied. Het gaat om de grote verscheidenheid aan dieren, planten, leefgebieden en genen. Wereldwijd wordt de biodiversiteit bedreigd: planten en dieren sterven uit, vooral als gevolg van menselijk handelen. Een verlies aan biodiversiteit betekent niet alleen dat er planten- en diersoorten verdwijnen. Het leidt ertoe dat volledige ecosystemen minder ecologische waarde produceren en kwetsbaarder worden voor invloeden van buitenaf. De bodem kan onvruchtbaar worden, bijenvolkeren kunnen verdwijnen en water kan onzuiver worden.

In de openbare ruimte liggen veel mogelijkheden om op verschillende schaalniveaus biodiversiteit te vergroten. Dat kan met behulp van bijvoorbeeld bloemrijke bermen, vroegbloeiende bollen en laatbloeiers voor insecten, bijvriendelijke eenjarige bloemmengsels, oeverbeplanting en de aanleg van geveltuinen samen met bewoners. Voldoende variatie in het sortiment zorgt ervoor dat verspreiding van ziektes en plagen wordt belemmerd.

In de bewonersenquête is duidelijk naar voren gekomen dat een groot deel van onze inwoners vinden dat biodiversiteit een belangrijk thema is voor de openbare ruimte, met name voor de woonwijken, het buitengebied, de bedrijventerreinen en dorpscentra. Dit is ook te zien in de keuze voor inrichtingselementen waarin veel bewoners kiezen voor groene parkeervakken en wilde/natuurlijke bermen, en ruimte voor groen verkiezen boven ruimte voor parkeren. In de planuitwerking zal hierover met inwoners het gesprek aangegaan moeten worden om ook de parkeerwensen te verwezenlijken.

Al vanaf begin jaren '90 zijn we begonnen met ecologisch beheer in de bebouwde kom. Langs ontsluitingswegen en buiten de bebouwde kom zal dit ook steeds meer gedaan worden. Daarnaast wordt overbodige verharding zo veel mogelijk vermeden en zijn er voorzieningen voor otters en dassen geplaatst in Angerlo.

60% van de inwoners vindt het belangrijk dat het buitengebied ruimte biedt aan verschillende soorten bomen, planten, dieren en insecten.

56% van de inwoners wil liever natuurlijk ('wild') gras dan strak gemaaid gras in de woonwijken.

Onze doelstellingen op het gebied van biodiversiteit

Doelstelling	Financiering	Organisatie
We zetten volledig in op ecologisch berm- en oeverbeheer. In 2030 wordt 50% van de bermen en oevers in het buitengebied en langs hoofdwegen ecologische beheerd.	Extra budget voor sinusmaaien	We maken afspraken met het Waterschap
We kiezen vooral voor bloeiende en vruchtdragende beplanting zodat niet alleen mensen maar ook dieren (insecten, vogels, etc.) profiteren van het openbaar groen. In 2030 is 50% van de beplanting, bloeiende en/of vruchtdragende beplanting.	Kostenneutraal	Voorschrijven in handboek inrichting openbare ruimte
Bij het aanplanten van bomen kiezen we voor soorten die veel insecten aantrekken zoals eiken, berken en fruit- en notenbomen. We betrekken bewoners bij de keuze voor fruitbomen en de locatie ervan, zodat fruit plukken mogelijk wordt. In 2030 is 10% van de nieuwe aanplant een fruitboom.	Kostenneutraal	Voorschrijven in handboek inrichting openbare ruimte
We creëren nest-, broed- en schuilgelegenheid voor dieren zoals egels, vogels, insecten en vleermuizen. Dat doen we door bijvoorbeeld takkenrillen te maken rondom speelplekken, nestkastjes op te hangen of natuurinclusieve voorzieningen toe te voegen aan civieltechnische kunstwerken en gebouwen.	Beperkte meerkosten	Aanpassing in de werkwijzen en kennis over dit type voorzieningen opdoen. Daarnaast meenemen tijdens vervanging/aanleg.

2.3.2 Klimaatadaptatie in de openbare ruimte en privéterrein

Gemeente Zevenaar streeft naar een klimaatbestendige openbare ruimte. Door stenige gebieden meer te vergroenen, regenwater af te koppelen, overbodige verharding weg te halen en meer grote bomen te plaatsen, kunnen we in de openbare ruimte effecten van hitte en wateroverlast verminderen. Door het regenwater naar de bodem en de beplanting te laten leiden, zorgen we voor minder wateroverlast en gaan we duurzamer om met onze watervoorraden. Hierdoor kunnen we ook beter omgaan met droogte.

We kunnen deze problematiek echter niet alleen oplossen. Daarvoor is hulp nodig van inwoners, het bedrijfsleven, verenigingen en organisaties. We zien het als onze taak om bewoners te inspireren om na te denken over klimaatadaptatie op eigen terrein en nemen zelf als organisatie het goede voorbeeld. Dit doen we niet alleen op grote schaal in de openbare ruimte, maar ook met kleine ingrepen en innovaties. Door de bewustwording voor klimaatadaptatie te vergroten kunnen de problemen met wateroverlast, hitte en droogte gezamenlijk aangepakt worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan groene daken, het opvangen van regenwater met regentonnen en het beperken van verharding.

Uit de bewonersenquête blijkt dat een groot deel van de inwoners zelf wil bijdragen aan klimaatadaptatie door maatregelen op eigen terrein zoals tegels vervangen door groen of een regenton te plaatsen. Daarnaast wordt er vaak gekozen voor klimaatadaptieve inrichtingselementen zoals klinkers in plaats van asfalt en meer groen in plaats van verharding.

65% van de inwoners wil liever meer ruimte voor groen dan ruimte voor parkeren in de woonwijken

78% van de inwoners wil liever klinkers dan asfalt in de dorpscentra en in de woonwijken.

Onze doelstellingen voor klimaatadaptatie in de openbare ruimte en privéterrein¹

Doelstelling	Financiering	Organisatie
We zetten een campagne op om inwoners, ondernemers en organisaties te stimuleren ook bij te dragen aan klimaatadaptatie, met maatregelen zoals regenwateropvang, groene daken en groen in de tuin in plaats van tegels.	Deels gedekt uit Watertakenplan (<i>algemene klimaatsubsidie</i>)	Opnemen in Watertakenplan (de Liemers) en wordt actief over gecommuniceerd
We koppelen in 2030 20% van al het regenwater af, bergen het zoveel mogelijk en passen bergings-en infiltratievoorzieningen toe zoals wadi's. Bij nieuwbouwwijken koppelen we maximaal af.	Combinatie met Watertakenplan en DPRA	Opnemen in Watertakenplan
We creëren schaduwplekken en koele plekken waar dat op basis van hittestresskaarten nodig is. We streven naar 25% vermindering van de warme plekken op de hittestresskaart uit de klimaatatlas in 2030. We zoeken hiervoor medewerking met andere partijen/maatschappelijke partners.	Extra budget bij herinrichting	Toepassen hittestresskaarten bij (nieuwe) projecten en in samenwerking met maatschappelijke partners
We zetten in op meer groen en water en minder verharding. Bij groot onderhoud of herinrichting van de openbare ruimte komt ten minste 10% meer groene inrichting terug dan er was.	Kosten met name voor omvorming. Deels gedekt uit Watertakenplan en DPRA.	Voorschrijven in handboek inrichting openbare ruimte. Verder uitwerken in beheerplannen.
Bij vervanging kiezen we vooral soorten beplanting die klimaatbestendig zijn en goed tegen droogte, hitte en natheid kunnen.	Extra kosten voor de aanschaf. Kostenneutraal voor onderhoud.	Voorschrijven in handboek inrichting openbare ruimte

¹ Naast het IBOR is ook een DPRA (Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) opgesteld. Veel maatregelen op gebied van klimaatadaptatie in het IBOR-plan vallen samen met het DPRA. Het DPRA is hierin leidend, het IBOR sluit hier op aan.

2.3.3 Duurzaamheid en circulariteit in de openbare ruimte

We streven naar een duurzame en circulaire openbare ruimte (en organisatie). Hiermee kunnen we een bijdrage leveren aan het terugdringen van de CO₂-uitstoot en de wegwerpeconomie positief veranderen. Denk aan het hergebruiken van snoeiafval, straatmeubilair van gerecyclede materialen toepassen en werkzaamheden uitvoeren met elektrische apparatuur in plaats van diesel.

Als gemeente hebben we ambities op het vlak van circulair inkopen. In 2030 moet 50% circulair ingekocht zijn, hier sluiten we als beheerafdeling op aan. Circulair inkopen houdt in dat alles wat ingekocht wordt aan producten en materialen – denk aan verkeersborden en bouw materiaal – circulair is. Het zijn materialen die ergens anders vandaan komen en dus hergebruikt worden of op een later moment een nieuw leven krijgen.

In het beheer werken we al met duurzame en circulaire materialen. Momenteel hergebruiken we het puin van de verouderde betonfietspaden voor de fundering van nieuwe paden en wegen. Daarnaast passen we gebakken klinkers toe in plaats van asfalt in alle nieuwe 30 km/u straten. Ook vervangen we reguliere verkeersborden door ecoborden wanneer ze echt aan vervanging toe zijn. Daarnaast hebben we als gemeente de ambitie om in 2025 in de bedrijfsvoering CO₂ neutraal te zijn en in 2050 gehele de gemeente Zevenaar. In het beheer onderzoeken we oplossingen hiervoor, bijvoorbeeld het maaisel van bermen aan agrariërs geven om te gebruiken als bodemvoeding.

Inwoners vinden duurzame en circulaire materialen belangrijk, met name voor de centra, de woonwijken, het buitengebied en de bedrijventerreinen. Maar liefst 49% vindt dat de bedrijventerreinen meer duurzaam en circulair ingericht moeten worden. Het gaat er hier ook om dat materialen langer meegaan. Voor het buitengebied ligt het percentage op 18 procent en voor de woonwijken en dorpscentra vindt 14% van de inwoners duurzame en circulaire materialen belangrijk.

78% van de inwoners wil liever klinkers dan asfalt in de dorpscentra en in de woonwijken.

Onze doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en circulariteit

Doelstelling	Financiering	Organisatie
Bij herinrichting van de openbare ruimte werken we in 2030 voor 50% met herbruikbare of gerecyclede materialen. Een voorbeeld is grasasfalt voor straten en betonpuin hergebruiken voor betonfietspaden.	Kostenneutraal	Voorschrijven in handboek inrichting openbare ruimte.
We passen geen asfalt meer toe in woonstraten bij herinrichting. In plaats daarvan gebruiken we klinkers.	Kostenneutraal	Voorschrijven in handboek inrichting openbare ruimte.
Bij vervanging van openbare verlichting kiezen we altijd voor duurzame verlichting of verminderen we de verlichting, zodat we minder energie verbruiken en flora en fauna niet worden verstoord door lichtvervuiling.	Kostenneutraal in aanleg, kostenbesparend op de langere termijn	Voorschrijven in handboek inrichting openbare ruimte.
We verduurzamen in het onderhoud door duurzaam materieel en duurzame methodes te gebruiken. We selecteren aannemers mede op basis van duurzaamheidseisen. In 2030 is 50% van ons materieel en methodes circulair.	Meerkosten	Aanbestedingsregels aanvullen/aanpassen
In overleg met agrariërs onderzoeken we of het mogelijk is om bermmaaisel van gemeentelijke grond in te zetten als bodemverbeteraar voor het terrein van de agrariër. In 2030 wordt al ons bermmaaisel ingezet als bodemverbeteraar.	Kostenneutraal	Afstemming met LTO en afhankelijk van de geldende wetgeving.

2.3.4 Aantrekkelijk en uitnodigend voor iedereen

We hebben de ambitie om een aantrekkelijke en uitnodigende gemeente te zijn. We stimuleren gezond gedrag in de openbare ruimte zoals spelen, sporten en bewegen. Er is veel ruimte voor de fietser, de auto is te gast, en er zijn voldoende goede verbindingen en routes naar de natuur. Ook stimuleren we sociaal gedrag door ontmoeten en verblijven te faciliteren. Om ervoor te zorgen dat iedereen gebruik kan maken van de openbare ruimte vinden we het belangrijk dat de openbare ruimte toegankelijk is voor iedereen. Zonder een goede toegankelijkheid wordt bewegen, spelen, sporten en ontmoeten ontmoedigd. We toetsen onze plannen en de huidige openbare ruimte op toegankelijkheid met organisaties en inwoners die hier aan willen bijdragen.

Een mooie uitstraling van de openbare ruimte vinden we ook belangrijk. De openbare ruimte moet aantrekkelijk zijn. Dit stimuleert mensen om langer te verblijven en naar buiten te gaan. Door meer beplanting en historische elementen te behouden, creëren we plekken die aantrekkelijk zijn. Ook het onderhoud van de openbare ruimte speelt een belangrijke rol bij aantrekkelijkheid, toegankelijkheid en het stimuleren van bewegen. Een omgeving die veilig, schoon en heel is, is een voorwaarde om naar buiten te gaan en te verblijven omdat we ons daar prettig voelen. Toegankelijke routes stimuleren om te fietsen, lopen, spelen en sporten. En ook aantrekkelijke beplanting, water en afwisselende architectuur kunnen mensen stimuleren om naar buiten te gaan en langer te verblijven.

We zijn al bezig met het realiseren van natuurlijke speelplekken in combinatie met reguliere speeltoestellen. We betrekken belangenorganisaties (voor slechtzienden en rolstoelgebruikers) bij het meer inclusief en beweegvriendelijk maken van de openbare ruimte, met name hoofdwegen, bushaltes en kruisingen. In de stadskern en de dorpscentra wordt luxer materiaal toegepast voor verharding, groen en meubilair voor een karakteristiek sfeer. Binnen de gemeente liggen inmiddels twee snelfietsroutes, daarnaast is er nog een gepland richting Babberich.

Voor de dorpscentra wil 74% van de inwoners liever auto-te-gast straten dan een inrichting waarbij de auto voorrang heeft.

79% van de inwoners wil liever speelplekken met een natuurlijk uiterlijk dan speelplekken met uitsluitend traditionele toestellen.

Onze doelstellingen voor een aantrekkelijke en uitnodigende openbare ruimte voor iedereen

Doelstelling	Financiering	Organisatie
Bij gelijke technische noodzaak geven we prioriteit aan projecten die als doel hebben fietsers- en voetgangersvoorzieningen te verbeteren, bijvoorbeeld bij inplannen van groot onderhoud. De kwaliteit van fietsers- en voetgangersvoorzieningen is minimaal CROW-niveau B.	Subsidies voor snelfietsroutes vanuit de provincie onderzoeken.	Deze projecten komen eerder terug op de planning
We maken de omgeving aantrekkelijker door middel van het gebruik van diverse soorten groen op accentplekken. We streven hierbij naar aantrekkelijk groen in elk seizoen.	Kostenneutraal, eventueel kosten voor het omvormen.	Uitwerken in groenbeheerplan
We onderzoeken waar behoefte en ruimte is om sporttoestellen-of aanleidingen te plaatsen in de openbare ruimte.	Extra budget voor het onderzoek en het onderhoud van de toestellen	Capaciteit voor uitvoeren van onderzoek i.s.m. het sociaal domein
We kiezen voor meer natuurlijk en avontuurlijk spelen door het aanleggen van natuurlijk speelaanleidingen (zoals stenen en boomstammen) en toestellen met een natuurlijk uiterlijk. We combineren dit met gevarieerde formele speelruimtes. We richten ons vooral op grotere natuurlijke speelplekken in de wijk. Inwoners en kinderen mogen meedenken over de inrichting van de speelplek zodat het aanbod aansluit bij de wensen en behoeften van de doelgroep. De helft van de nieuwe speelvoorzieningen worden natuurlijke speelvoorzieningen.	Besparen op de onderhoudskosten, kosten met name in de omvorming.	Meenemen in speelbeheerplan
We brengen aandachtsgebieden in beeld waar de toegankelijkheid van de openbare ruimte onvoldoende is. Dit doen we in samenwerking met bewoners(-organisaties). Aan de hand hiervan stellen we een actieplan op.	Extra budget voor planvorming en kosten voor uitvoeren van aanpassingen	Betrekken van verschillende gebruikersgroepen met oog op toegankelijkheid

2.3.5 Betrokken en tevreden inwoners

Een andere ambitie van gemeente Zevenaar is het betrekken van bewoners bij het verbeteren en beheren van de openbare ruimte. We willen betrokkenheid, tevredenheid en een goede beleving faciliteren. Daarnaast biedt het inwoners de mogelijkheid om extra kwaliteit te realiseren en bij te dragen aan een prettige omgeving. We vinden het belangrijk dat iedereen de mogelijkheid krijgt om vrijwillig mee te denken en mee te doen.

Betrokkenheid betekent voor ons: meeweten, meebeoordelen, meedenken en meedoen (zie het tekstkader hieronder voor toelichting). Iedereen zou op een laagdrempelige en toegankelijke manier de mogelijkheden moeten krijgen om te participeren. Dit begint bij communiceren welke mogelijkheden er zijn voor participatie en op welke manieren inwoners en ondernemers op eigen terrein een bijdrage kunnen leveren aan een prettige omgeving. We stappen proactief naar bewoners, ondernemers en belangenorganisaties om ze vroegtijdig te betrekken bij ontwikkelingen en projecten. We onderzoeken of er nog meer kansen zijn voor participatie, zoals het aanleggen van geveltuintjes of het adopteren van groen. Daarnaast zetten we in op goede tussentijdse communicatie naar de betrokkenen, zodat zij weten wat er speelt en er op een laagdrempelige manier kansen worden aangeboden om mee te denken en mee te doen. Maar ook voorafgaand aan een participatietraject communiceren we wat de randvoorwaarden, doelen en mate van invloed zijn.

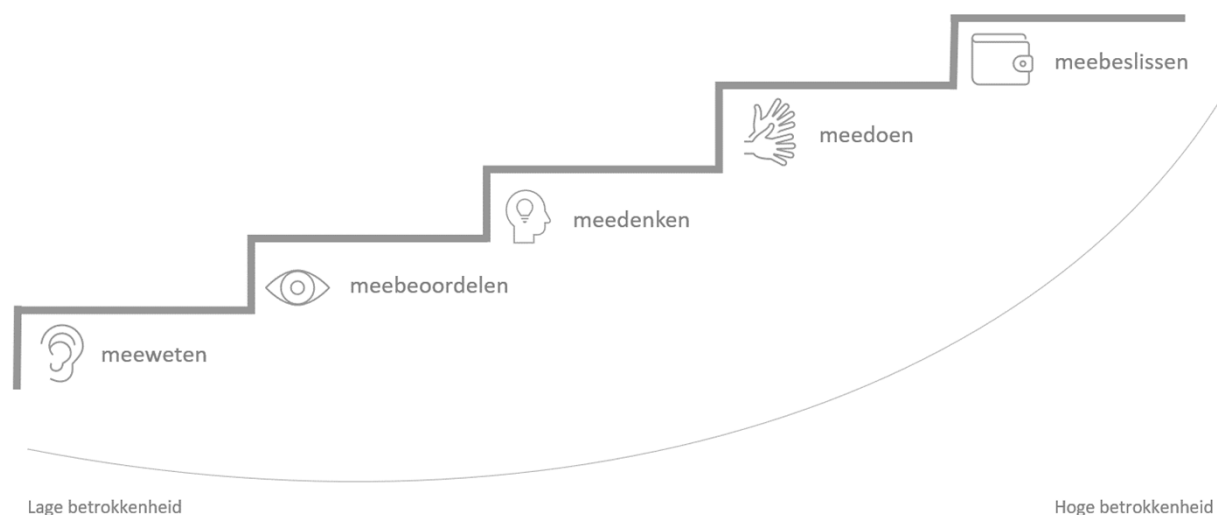
Om kaders en spelregels voor de organisatie goed te borgen, stellen we een handreiking op. Hierin staat in ieder geval beschreven wat onze visie op participatie is, onze houding ten aanzien van participatie en participatie-initiatieven in de openbare ruimte en de randvoorwaarden hiervoor. Ook willen we meer inzicht in de tevredenheid van inwoners met de openbare ruimte en het beheer door middel van een jaarlijkse belevingsenquête. Als we weten wat inwoners belangrijk vinden, welke wensen ze hebben en verbeteringen zij zien, kunnen we hierop sturen om de openbare ruimte te verbeteren.

36% van de inwoners wil de gemeente helpen de buitenruimte te verbeteren, 20% wil dat misschien en 44% wil het niet. Redenen om niet te participeren zijn: geen tijd, oudere leeftijd of slechte gezondheid, taak van gemeente en ander beeld hebben van wat participatie inhoudt.

Bereidwillige inwoners willen met name meedenken over plannen voor de eigen straat of buurt (59%). Wat betreft meedoen is er vooral enthousiasme voor klimaatadaptatie op eigen terrein, groen aanleggen met buurtgenoten en meedoen in onderhoud. Klik [hier](#) voor meer informatie.

De vijf niveaus van de participatieladder

De participatieladder (zie figuur 5 hieronder) is een tool om te laten zien welke mogelijkheden er bestaan voor participatie. Hoe hoger op de ladder, hoe meer betrokkenheid het vraagt van inwoners, ondernemers en andere betrokkenen. Gemeente Zevenaar heeft een actieve houding ten aanzien van meeweten, meebeoordelen, meedenken en meedoen.

Figuur 5: De vijf niveaus van de participatieladder (PLANTERRA)

Meeweten: inwoners worden alleen geïnformeerd, bijvoorbeeld over wegwerkzaamheden.

Meebeoordelen: inwoners reageren op plannen van de gemeente zoals een bestemmingsplan of een ontwerp voor een nieuwe speeltuin

Meedenken: inwoners kunnen problemen en oplossingen aanbieden, bijvoorbeeld voor nieuw beleid zoals de bewonersenquête voor dit IBOR.

Meedoen: inwoners en gemeente steken samen de handen uit de mouwen. Een voorbeeld is samen met de gemeente wilgen snoeien, een afvalbak adopteren of samen met andere bewoners een groenstrook onderhouden.

Meebeslissen: De ontwikkeling van en de besluitvorming wordt overgelaten aan de betrokkenen en de gemeente heeft slechts een adviserende rol. Een voorbeeld is het zelfstandig organiseren van een speeltuinvereniging waarbij de gemeente alleen een klein budget of materiaal beschikbaar stelt.

Onze doelstellingen voor meer betrokken en tevreden inwoners

Doelstelling	Financiering	Organisatie
Voor het dagelijks onderhoud van de openbare ruimte toetsen we op basis van tevredenheid. We voeren een keer in de twee jaar een belevingsenquête uit waarin we vragen naar tevredenheid van het beheer en wensen voor de openbare ruimte. We streven naar de huidige tevredenheid van een 7,0, die in de IBOR-enquête is opgehaald.	Kostenneutraal	Opstellen en uitzetten van enquête
We stellen een handreiking op over hoe we omgaan met participatie in het beheer en de inrichting van de openbare ruimte.	Effect nog onbekend	Opstellen van een participatiekader/plan
We faciliteren bewoners, ondernemers en organisaties als zij mee willen doen met klein onderhoud, zoals het opruimen van de buurt en onderhoud van het groen.	Extra budget/capaciteit voor faciliteren/ondersteunen initiatieven	Coördinator van de initiatieven vanuit de gemeente
We stimuleren bewoners, ondernemers en organisaties om mee te denken over de leefomgeving zoals toegankelijkheid, biodiversiteit en de herinrichting van de buurtspeeltuin.	Capaciteit bij dorpscontact-personen	Capaciteit vanuit organisatie voor bijwonen/organiseren bijeenkomsten
Voorafgaand aan herinrichting van de openbare ruimte betrekken we inwoners, ondernemers en organisaties. We brengen hun wensen in kaart.	Kostenneutraal	Opnemen in projectplanning
We communiceren altijd naar onze bewoners over werkzaamheden in de straat, meldingen doen, en keuzes die we maken in beheer en onderhoud.	Kostenneutraal	Communicatiestrategie opstellen
We zetten een campagne op om inwoners, ondernemers en organisaties te stimuleren ook bij te dragen aan klimaatadaptatie, met maatregelen zoals regenwateropvang, groene daken en groen in de tuin in plaats van tegels.	Deels gedekt uit Watertakenplan (<i>algemene klimaatsubsidie</i>)	Opnemen in Watertakenplan (de Liemers) en wordt actief over gecommuniceerd

3. De huidige situatie: ervaringen, arealen en budget

In het voorgaande hoofdstuk hebben we gekeken naar de toekomst. In dit hoofdstuk staan we stil bij de huidige situatie als vertrekpunt naar 2032. De huidige situatie bestaat uit ervaringen van inwoners en feiten en cijfers over beheer als organisatie. Eerst beschrijven we de tevredenheid en kansen voor participatie vanuit het oogpunt van de inwoners. Daarna beschrijven we hoeveel we beheren en hoeveel budget we daarvoor hebben op dit moment.

3.1 Wat vinden inwoners van de openbare ruimte?

In mei 2021 hebben we een digitale bewonersenquête uitgezet via websites en lokale krantjes ten behoeve van dit IBOR. De enquête is door bijna 600 inwoners ingevuld.

Hoe tevreden zijn inwoners over het onderhoud?

In de digitale bewonersenquête vroegen we inwoners een rapportcijfer te geven voor het onderhoud van de openbare ruimte in zijn geheel op dit moment. Deze vraag werd voor ieder deelgebied gesteld en ging over 'schoon en heel'.

Inwoners zijn op dit moment (zeer) tevreden over het onderhoud van de openbare ruimte. Het gemiddelde ligt tegen de 7,0 aan wat in vergelijking met diverse gemeente kan worden beschouwd als goed. Onderstaande tabel laat het gemiddelde rapportcijfer zien per gebied en het aandeel van de respondenten dat een 7,0 of hoger geeft².

Gebied	Gemiddeld rapportcijfer voor schoon en heel	Aandeel dat een 7,0 of hoger geeft voor schoon en heel
Centrum Zevenaar	6,9	70%
Dorpscentrum	6,8	65%
Woonwijk/woonomgeving	6,5	55%
Bedrijventerreinen	6,5	55%
Buitengebied	6,8	65%

Figuur 6: Rapportcijfer voor schoon en heel per gebied in 2021

We vroegen ook hoe tevreden inwoners zijn op het gebied van veiligheid, levendigheid, aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van de openbare ruimte. In de enquête werden deze termen toegelicht. Ook als het gaat om deze aspecten van de openbare ruimte zijn inwoners tevreden.

² De tevredenheidcijfers zijn altijd een momentopname en kunnen beïnvloed worden door de tijd van het jaar, het weer, de periode van enquêtes en persoonlijke factoren. De uitkomsten geven wel een richting hoe men over het onderhoud denkt.

Wat zijn ergernissen als het gaat om het onderhoud?

We vroegen ook waaraan inwoners zich over het algemeen aan storen in de openbare ruimte. Het gaat hier om ergernissen in het algemeen en dus niet om specifieke situaties in gemeente Zevenaar. Een ergernis voor zwerfvuil bijvoorbeeld, betekent niet dat er ook daadwerkelijk veel zwerfvuil is, in gemeente Zevenaar. Als we weten waar inwoners zich het meest aan ergeren, kunnen we met beheer hier extra aandacht aan besteden. Daarnaast kunnen we ervoor kiezen om minder aandacht te besteden aan hetgeen waar inwoners zich nauwelijks aan ergeren.

Over het algemeen storen inwoners zich aan afval naast containers en zwerfvuil, hondenpoep en in wat mindere mate versleten of slecht onderhouden gras (het gaat hier om gaten en kale plekken, maar niet om ruig gras). Voor sommigen is graffiti, peuken en kauwgom op straat in de centra en onkruid op verharding in de woonwijken een ergernis.

We vroegen ook welke onderhoudsmaatregelen meer of minder tijd en geld zouden kunnen krijgen. De uitkomsten komen overeen met de ergernissen. Als het aan inwoners ligt zou de meeste tijd en geld moeten gaan naar:

- Vuilnisbakken legen;
- Kapot wegdek of losse stoeptegels repareren;
- Versleten of vies straatmeubilair repareren of vervangen;
- Verzorging van planten, bomen en gazons.

In vergelijking met de andere opties vinden inwoners dat er minder tijd en geld besteed mag worden aan:

- Onkruid weghalen;
- Gras maaien;
- Graffiti weghalen;
- Peuken en kauwgom opruimen.

Hieruit kunnen we concluderen dat een schone en hele openbare ruimte belangrijk is voor inwoners. De basis moet op orde zijn. De openbare ruimte moet er verzorgd uitzien, niet vies of kapot zijn en er mag geen (zwerf)afval liggen. Er zijn weinig problemen met een meer natuurlijk uiterlijk van groen zoals onkruid en bermen en gazons waar het gras hoger staat en bloemen groeien. Daarnaast blijkt dat sommigen ergernissen afhankelijk zijn van het gebied. Een kapot wegdek en losse stoeptegels is vooral een ergernis in de centra, woonwijken en bedrijventerreinen, terwijl dit een minder grote ergernis is in buitengebieden en bij recreatieplassen. Versleten of vies straatmeubilair is een ergernis in het buitengebied, de recreatieplassen en in mindere mate in de centra.

Willen inwoners (meer) participeren?

We hebben ook onderzocht of inwoners willen participeren. Het gaat dan om meedenken en meedoen. Er liggen veel kansen voor participatie: 36% wil meedenken of meedoen, 44% weet het nog niet zeker en 20% wil het niet. Gebrek aan tijd/drukke met baan, gezin of vrijwilligerswerk, leeftijd en slechte gezondheid worden genoemd als belemmeringen voor participatie. Daarnaast geven sommigen als reden dat zij het een taak van de gemeente

vinden. Sommigen geven aan ontevreden te zijn met de gemeente als organisatie en willen de gemeente daarom niet helpen. Als participatie laagdrempelig en toegankelijk voor iedereen kan worden, waarbij de randvoorwaarden, doelen en mate van invloed vooraf goed gecommuniceerd worden, kan participatie succesvol plaatsvinden.

We vroegen aan de respondenten op welke manier ze eventueel willen meedoen of meedenken. Meerdere antwoorden waren mogelijk. Wat betreft meedoen in beheer en onderhoud heeft de groep die zeker of misschien wil meedoen, interesse in:

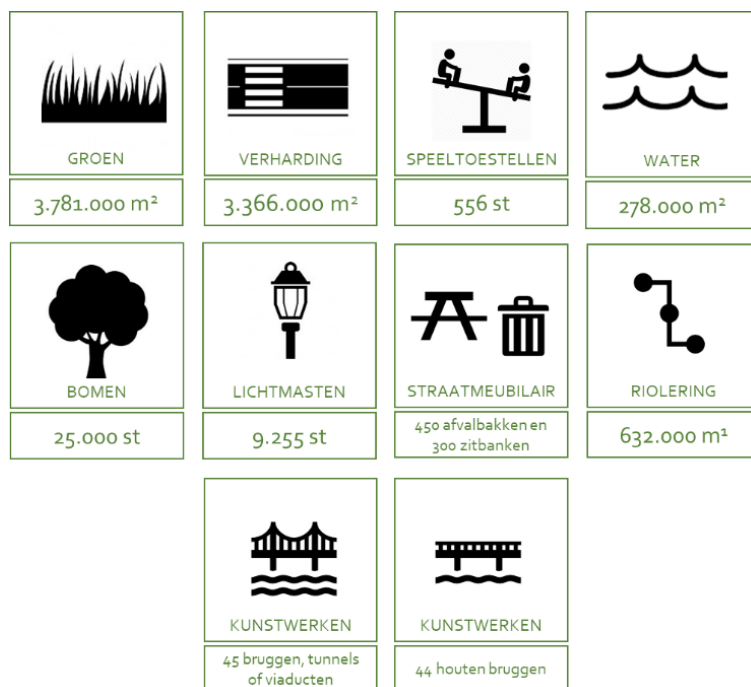
- Klimaatadaptatie op eigen terrein zoals tegels vervangen door planten, een regenton plaatsen of zonnepanelen aanleggen (64%);
- Iets aanleggen en onderhouden met buurtgenoten, zoals een moestuin, speeltuin of plantenbakken (34%);
- Meedoen aan onderhoud zoals zwerfafval opruimen of planten snoeien (31%);
- Een plantsoen of groenvak adopteren (18%).

De opties 'wilgen snoeien' en 'een vuilnisbak adopteren' werden weinig gekozen.

Als het gaat om meedenken zien we dat inwoners enerzijds willen meedenken over specifieke onderwerpen, zoals rolstoeltoegankelijkheid, biodiversiteit en verkeersveiligheid en anderzijds over hun buurt of straat, zoals plannen of herinrichting van een speeltuin, plein of plantsoen.

3.2 Wat beheren we?

In dit IBOR gaat het om alle openbaar toegankelijke buitenruimte die de gemeente Zevenaar beheert. Dat is zowel de 'grijze', 'groene' als 'blauwe' openbare ruimte (wegen, groen en water). De gemeente Zevenaar beheert 3,4 miljoen vierkante meter wegen en 3,8 miljoen vierkante meter groen.

Figuur 7: Arealen in beheer van gemeente Zevenaar

De hoeveelheid areaal in gemeente Zevenaar ligt iets boven het gemiddelde in vergelijking met andere gemeenten in Nederland met dezelfde omvang en/of opzet. Gemiddeld 358 vierkante meter openbare ruimte ten opzichte van 310 vierkante meter in vergelijkbare gemeenten in Nederland.

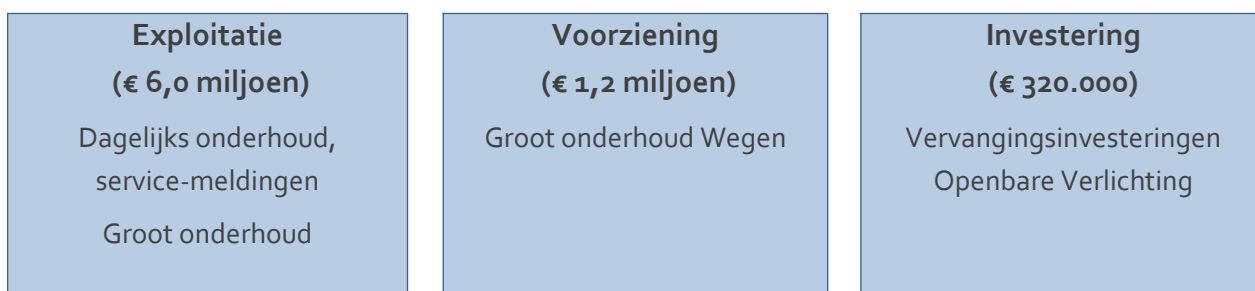
Uit de areaalgegevens blijkt dat circa de helft van het rioolstelsel ouder is dan 50 jaar. In het zuidelijk deel van de gemeente is de huidige staat van de riolering kwalitatief het minst. Het rioolsysteem in onder andere de kernen Tolkamer, Lobith, Pannerden functioneert, mede door de ouderdom, slecht. Ook het groenareaal binnen de gemeente Zevenaar is in het algemeen op leeftijd. In de stad Zevenaar dateert veel groen uit 1970 en 1980. Voor bomen geldt ook dat het bomenbestand relatief ouder is, het zwaartepunt ligt op 40 tot 60 jaar.

Op het gebied van wegen en riolering is de technische kwaliteit in delen van de gemeente onder niveau. De reden is de slechte bodem en fundering. Voor verzorgend onderhoud voldoet de kwaliteit van de openbare ruimte grotendeels aan de gestelde ambities.

De ouderdom van het groenareaal in de gemeente gaat op termijn wel een rol spelen: oudere groenvlakken worden steeds moeilijker te onderhouden en zijn dan op een gegeven moment aan vervanging toe.

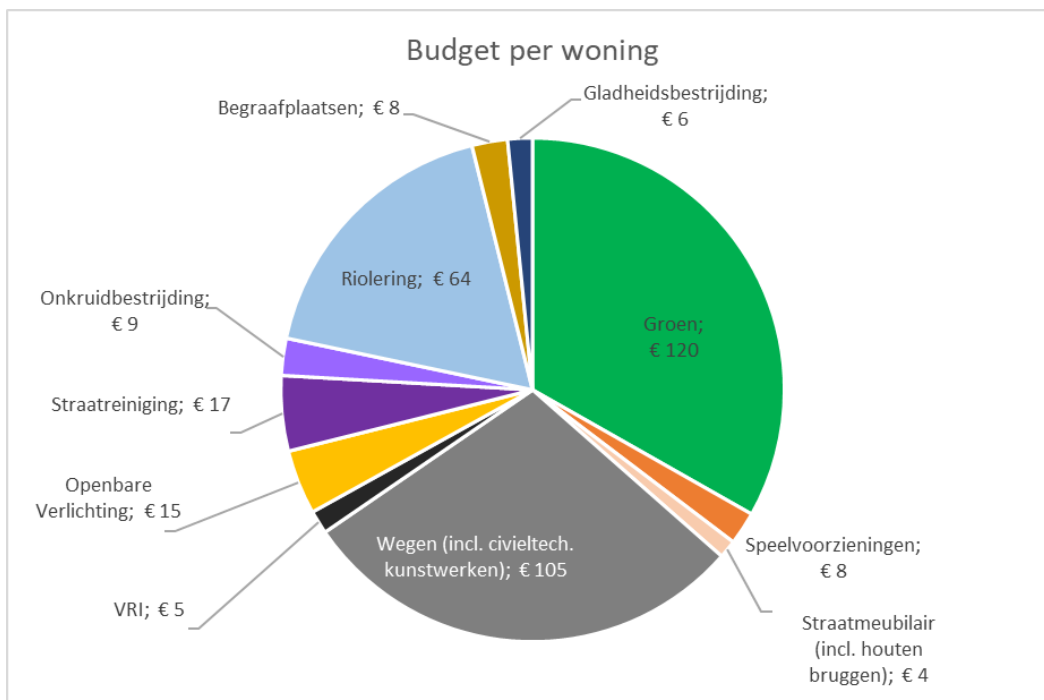
3.3 Wat is ons beheerbudget?

Voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte zijn op hoofdlijnen drie verschillende financieringsbronnen beschikbaar: de exploitatiebegroting, de voorziening openbare ruimte en vervangingsinvesteringen. Voor het beheer van de openbare ruimte, zoals dat in dit IBOR is gedefinieerd, is per saldo ruim € 7,2 miljoen beschikbaar in 2022 (inclusief riolering en water). Voor vervangingsinvesteringen is tot en met 2025 € 320.000 beschikbaar, met name voor openbare verlichting. Daarnaast is er voor riolering vervangingsbudget beschikbaar binnen de gesloten exploitatie van dit onderdeel, wat wordt onderbouwd in het watertakenplan. In het bijlagerapport 'Basis in Beeld' zijn gedetailleerde overzichten opgenomen per productgroep (verhardingen, groen, openbare verlichting, reiniging et cetera).

Figuur 8: Beschikbare beheerbudgetten 2022

De gemeente Zevenaar heeft zodoende € 362 per woning beschikbaar (zie figuur 9 hieronder). Anders gezegd, per vierkante meter openbare ruimte is € 1,02 voor het onderhouden van de openbare ruimte in de begroting (inclusief budget riolering) beschikbaar. Exclusief riolering is dit budget per vierkante meter € 0,83.

Figuur 9: Beheerbudget per woning

Wanneer we op basis van ervaringscijfers, de benodigde kosten voor het onderhouden van het areaal van de gemeente Zevenaar op het huidige kwaliteitsniveau doorrekenen, komen we met het huidige budget op een tekort van € 512.000. Op een totaalbudget van bijna € 7,2 miljoen is dit circa 7%.

Het tekort in de exploitatiebegroting zien we met name terug op de onderdelen groen, wegen en civiele kunstwerken. De tekorten zitten met name in het technisch in stand en veilig houden van deze onderdelen; hier is beperkt budget voor beschikbaar. Het gaat dan bijvoorbeeld om onderliggende wegconstructie of verouderde beplantingsvakken. Problemen op het gebied van de technische kwaliteit komen daarom niet altijd tot uiting in het beeld van de openbare ruimte. Echter, als achterstanden in de technische kwaliteit te lang niet opgepakt worden, kan het op termijn zorgen voor achterstanden en onveilige situaties. Wegen kunnen bijvoorbeeld scheuren krijgen en gazons en hagen kunnen kale plekken vertonen. Dit zal wel invloed hebben op het beeld van de openbare ruimte en daarmee ook op de beleving en het veiligheidsgevoel van bewoners. De tekorten worden in figuur 10 weergegeven.

	Totaal benodigd	Totaal beschikbaar	Vershil	%
Bermen				
Bomen				
Gazon				
Bos(plantsoen)				
Beplanting	€ 2.579.000	€ 2.473.000	€ -106.000	
Begraafplaatsen	€ 151.000	€ 165.000	€ 14.000	
Spelen	€ 187.000	€ 153.000	€ -34.000	
Straatmeubilair	€ 36.000	€ 61.000	€ 25.000	
Fietspaden				
GOW				
Halfverharding				
Voetpaden				
Woonstraten	€ 2.218.000	€ 1.996.000	€ -222.000	
Civiele Kunstwerken	€ 120.000	€ -	€ -120.000	
VRI en verkeersvoorzieningen	€ 119.000	€ 109.000	€ -10.000	
Openbare Verlichting	€ 323.000	€ 299.000	€ -24.000	
Straatreiniging	€ 354.000	€ 349.000	€ -5.000	
Onkruidbestrijding	€ 202.000	€ 172.000	€ -30.000	
Gladheidsbestrijding*	€ 115.000	€ 115.000	€ -	
Totaal (excl. Riolering en Water)	€ 6.404.000	€ 5.892.000	€ -512.000	-9%
Riolering				
Water	€ 1.287.000	€ 1.287.000	€ -	
Totaal (incl. Riolering en Water)	€ 7.691.000	€ 7.179.000	€ -512.000	-7%

Figuur 10: Benodigde en beschikbare budgetten (*worden geen benodigde onderhoudskosten berekend. Hierbij gaan we er van uit dat het beschikbare budget voldoende is voor het uit te voeren werk)

- Voor groen bestaat er een tekort van €106.000, dit tekort bestaat met name uit het benodigde budget voor het bestrijden van invasieve exoten en de eikenprocessierups.
- Voor wegen is een tekort van € 222.000. Met de uitbreiding van areaal is niet altijd het verhardingsbudget opgehoogd. In sommige gebieden wordt dan ook niet altijd de beoogde kwaliteit behaald en worden meldingen niet direct opgelost.
- Voor speelvoorzieningen zien we een tekort van €34.000. Dit tekort wordt veroorzaakt door het beperkte budget voor het onderhoud van valondergronden.
- Uit het budget van straatmeubilair en wegen wordt nu ook onderhoudswerkzaamheden aan (houten) bruggen uitgevoerd. Hierdoor lijkt er op dit onderdeel een overschot, maar dit wordt dus besteed aan het onderhoud aan houten bruggen.
- Civiele kunstwerken hebben geen gelabeld budget in de exploitatiebegroting van de gemeente. Onderhoud hieraan is vaak ad hoc en wordt dan betaald uit andere onderhoudsbudgetten.
- Op het gebied van onkruidbestrijding en straatreiniging wordt een tekort gerapporteerd, dit tekort wordt mede veroorzaakt door areaaluitbreidingen. Voor onkruidbestrijding is ook het niet meer chemisch mogen reinigen een oorzaak van het tekort en zodoende achterstallig onderhoud op dit gebied.

Voor de verdere uitwerking van het IBOR-beleidsplan laten we riolering buiten beschouwing, omdat deze middels een eigen budget en begroting wordt geregeld en de niet is opgenomen in dit beleidsplan. We vergelijken de benodigde kosten dan met het beschikbare totaalbudget van € 5.892.000 (€ 7.179.000 - € 1.287.000), exclusief VAT.

VAT-kosten, ofwel 'Vorbereiding, Administratie en Toezicht' zijn activiteiten waarmee sturing op de uitvoering van beheer en onderhoud mogelijk wordt gemaakt. Het gaat bijvoorbeeld om voorbereiding, zoals het maken van plannen en bestekken, afsluiten van contracten, communicatie en het toezicht houden op de uitvoering van de werken, coördinatie en aansturing van de afhandeling van meldingen. Verder zijn ook de inspecties, onderzoek, metingen, databeheer en bestuurlijke voorstellen onderdeel van de VAT-kosten. Aan VAT-kosten wordt, in de gemeente Zevenaar € 1.638.000 besteed (€ 1.060.000 VAT-kosten, exclusief riolering).

4. Realisatiestrategie

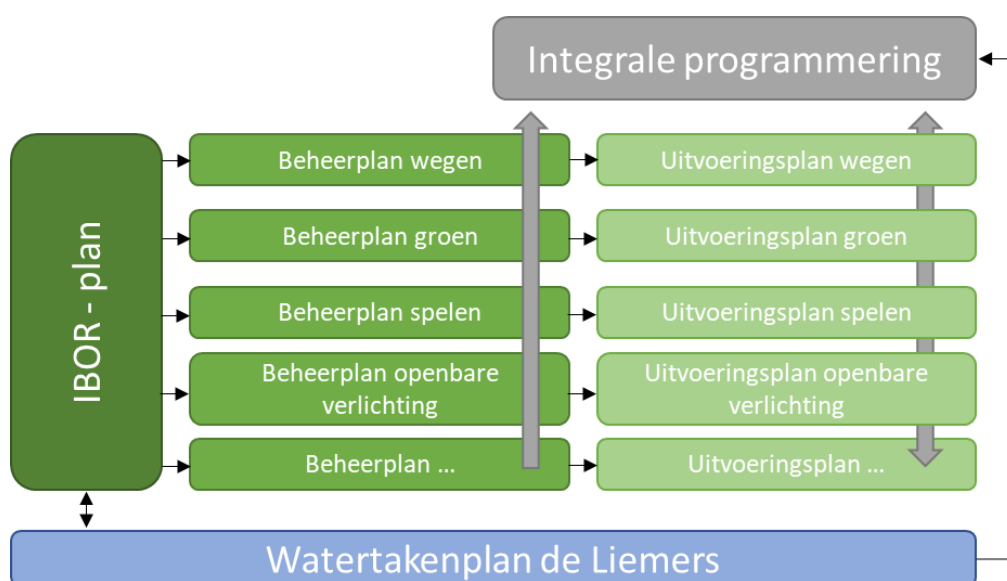
In dit hoofdstuk beschrijven we onze strategie voor het realiseren van onze ambities. We willen de openbare ruimte en het beheer minimaal op peil houden en liefst verbeteren, maar dit gebeurt natuurlijk niet vanzelf en niet zonder consequenties voor de organisatie. In dit hoofdstuk gaan we in op integraal werken en presenteren we verschillende scenario's voor budgetten om de hiervoor benoemde ambities te realiseren.

4.1 Exploitatiekosten

4.1.1 Onze manier van werken (organisatiekosten)

Er liggen grote opgaven en ambities voor de openbare ruimte, die ook in het beheer en onderhoud moeten worden gerealiseerd. Dat betekent dat de positie en invulling van beheer en onderhoud de komende tijd verandert. Het gaat nog steeds over het zorgdragen voor voldoende onderhoudskwaliteit door de gemeente, maar tegelijkertijd ook over het maken van een toekomstbestendige en duurzame openbare ruimte. Maatregelen en werkzaamheden die we uitvoeren bekijken we ook in het licht van verbeteringen, aanpassingen en ontwikkelingen in de openbare ruimte. Dit werken we uit in de beheerplannen, de daaruit volgende uitvoeringsplannen en de integrale meerjarenprogrammering.

Uitgangspunt is dat we integraal werken. We hebben oog voor grote opgaven en ambities in de openbare ruimte, we stemmen werkzaamheden, budgetten, visies en aanpakken op elkaar af en werken planmatig. We bekijken de openbare ruimte vanuit meerdere invalshoeken. Daarnaast werken we gebiedsgericht, participatief en klantgericht met betrokkenen, zorgen we voor samenhang tussen beleid en uitvoering en creëren we multidisciplinaire projectteams.

Figuur 11: Positie van dit IBOR

Deze overkoepelende visie moet worden geborgd in de organisatie die verantwoordelijk is voor het beheer van de openbare ruimte. Binnen de organisatie zal deze verantwoordelijkheid belegd moeten worden en zal er capaciteit moeten worden gereserveerd om de verschillende activiteiten en rollen uit dit beleidsplan tot uitvoer te kunnen brengen. Omdat deze capaciteit er momenteel niet is en ook andere werkzaamheden volgen uit de gestelde ambities, zal dit moeten leiden tot een uitbreiding van het personeel (kosten). Deze kosten zijn niet direct te relateren aan de uitvoeringskosten, maar zullen wel ruimte vragen in de gemeentelijke begroting. Voor het op orde houden van de basis en het realiseren van de gestelde ambities cq. werkwijze in dit beleidsplan zijn binnen de afdeling BOR 2 à 3 fte extra nodig. Specifiek gaat het om een integraal beheerder die de integrale keuzes en afwegingen kan maken en de spil is tussen de afdeling BOR en de rest van de organisatie. Hierbij is dit IBOR-plan een belangrijke leidraad. Daarnaast is het wenselijk dat er 1 of 2 technische beheerders komen, die op de gebieden: spelen, straatmeubilair, bebording en civiele kunstwerken, het gestelde beleid tot uitvoer kunnen brengen in het technisch beheer van de openbare ruimte. Samenvattend zou hier een aanvullend budget van maximaal € 245.000 beschikbaar moeten komen om deze rollen te vervullen.

4.1.2 Benodigde middelen voor realiseren van de ambities

Naast dit onderhoudsbudget is er een extra budget benodigd voor de verschillende ambities uit hoofdstuk 2. Voor beheer en onderhoud gaat dit opgeteld om € 315.000 per jaar. In onderstaande figuur 12 is op basis van de ambities en het bestaande areaal een inschatting gemaakt van de jaarlijkse meerkosten om deze ambities te realiseren.

Ambitie	Jaarlijks onderhoudsbudget	
Biodiversiteit vergroten en behouden	€	120.000
- Ecologisch bermbeheer		
- Meerkosten onderhoud bloeiende en vruchtdragende beplanting		
- Toevoegen voorzieningen voor dieren		
Klimaatadaptatie	€	-
Duurzaam en circulair	€	30.000
- Toepassen duurzaam materieel/methodes		
Aantrekkelijk en uitnodigend voor iedereen	€	115.000
- Planvorming speelbeleid en toegankelijkheid		
- Meerkosten onderhoud diversiteit groen		
Betrokken en tevreden inwoners	€	50.000
- Ondersteuning bewonersparticipatievragen		
Totaal	€	315.000

Figuur 12: Kosten van de ambities

4.1.3 Achterstanden in onderhoud

Naast de benoemde tekorten zijn er op een aantal terreinen achterstanden in het uitvoeren van het onderhoud opgelopen, het gaat om:

- Vervuilde en niet sluitende plantvakken die aangepakt moeten worden (13% van de plantvakken), eenmalige kosten van € 800.000;
- Snoeiachterstand van circa 5.000 bomen, eenmalige kosten van € 450.000;
- Verhelpen van ernstige schades aan 50.000 vierkante meter elementverharding, eenmalige kosten van € 1.000.000

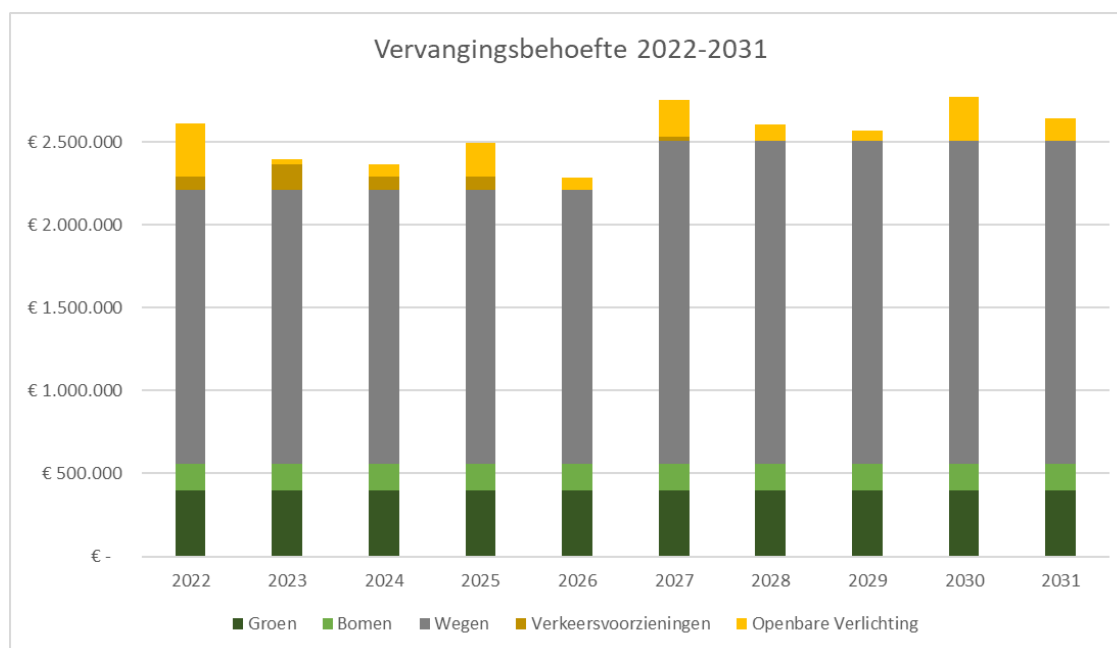
In totaal geeft dit een incidentele kostenpost van €2.250.000.

4.2 Investeringskosten

4.2.1 Benodigde middelen vervanging

Indien we de openbare ruimte op het huidige niveau in stand willen houden, zullen op tijd de nodige vervangingen moeten worden uitgevoerd. Hiervoor is een vervangingsbudget nodig.

Op basis van het areaal, kwaliteit en ouderdom dat nu bekend is, hebben we een inschatting gemaakt van het benodigde vervangingsbudget voor de komende tien jaren. Op basis van de vervangingsbehoefte (kwaliteit en ouderdom) en haalbaarheid (organisatorisch) is de werkelijke behoefte in beeld gebracht voor de komende jaren. Voor de periode tot 2032 hebben we een variërend budget nodig dat gemiddeld circa € 2,5 miljoen per jaar bedraagt, om de kwaliteit van de openbare ruimte in stand te houden. Dit is in figuur 13 voor de komende periode in beeld gebracht. Voor een groot deel bestaat dit budget uit de vervanging van wegen en groen. In het volgende hoofdstuk worden de kosten meegenomen.

Figuur 13a: Jaarlijks benodigd budget voor vervangingen (periode 2022-2031)

Onderhoudsgroep	Jaarlijkse vervangingskosten (o.b.v. inschatting kwaliteit en ouderdom)	
Groen	€	400.000
Bomen	€	160.000
Spelen		<i>n.t.b.</i>
Straatmeubilair		<i>n.t.b.</i>
Wegen	€	1.650.000
Civiele Kunstwerken		<i>incidenteel</i>
Verkeersvoorzieningen	€	50.000
Openbare Verlichting	€	320.000
Eindtotaal	€	2.580.000

Figuur 13b: Jaarlijks benodigd budget voor vervangingen

4.2.2 Benodigde middelen vervanging (ambities)

Naast dit vervangingsbudget is jaarlijks een extra vervangingsbudget nodig van € 475.000 om de verschillende ambities van dit IBOR te kunnen realiseren. Een kostenspecificatie is in figuur 14 afgebeeld.

Ambitie	Jaarlijks vervangingsbudget	
Biodiversiteit vergroten en behouden	€	-
Klimaatadaptatie	€	275.000
- Creëren schaduwplekken		
- Vergroening verharding		
Duurzaam en circulair	€	100.000
- Toepassen duurzaam materieel/methodes		
Aantrekkelijk en uitnodigend voor iedereen	€	100.000
- Diversiteit groen		
Betrokken en tevreden inwoners	€	-
Totaal	€	475.000

Figuur 14: Jaarlijks benodigd budget voor het realiseren van ambities

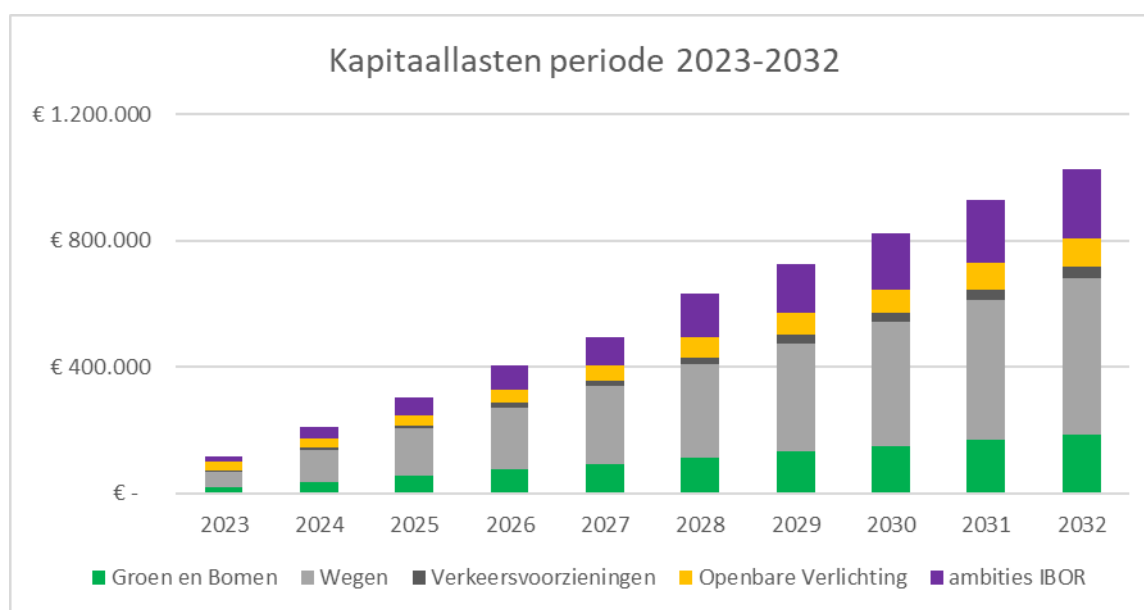
Het jaarlijks benodigd vervangingsbudget bedraagt in totaal circa € 3.055.000 (€ 2.580.000 en € 475.000). De vervangingskosten voor de openbare verlichting worden tot 2025 bekostigd uit de middelen die vastgesteld zijn in het (oude) beleidsplan verlichting. Daarnaast worden de middelen voor riolering vastgesteld in en gefinancierd op basis van het watertakenplan.

Voor het de financiering van deze vervangingskosten moet investeringsbudget worden vrijgemaakt. Ook worden er bijdragen gezocht vanuit (provinciale) subsidies voor duurzaamheidsmaatregelen en synergie met projecten op het gebied van riolering en andere stedelijke ontwikkelingsprojecten.

De komende jaren moet de vervangingsopgave verder in beeld worden gebracht en worden geconcretiseerd. Hieruit volgt dan een integrale meerjarenplanning die de vervangingsopgave in beeld brengt en koppelt aan de ambities. Dit biedt een kans de gestelde ambities te hanteren, zoals het toepassen van circulair materiaal of omvormingen met meer biodiversiteit. Daarnaast biedt het mogelijk om werk met werk te maken, bijvoorbeeld door aan te sluiten bij de energietransitie. Door deze werkwijze ontstaat de mogelijkheid om ambities efficiënter en wellicht goedkoper te realiseren.

4.2.3 Inschatting kapitaallasten

Bovenstaande vervanging moet worden geïnvesteerd op basis van de geldende BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). Deze verplicht gemeenten om de investeringen te activeren, hiermee wordt de investering geactiveerd op de balans van de begroting en in jaarlijkse afschrijvingstermijnen afgeboekt. Hierbij moet rekening worden gehouden met oplopende kapitaallasten. Met de vastgestelde afschrijvingstermijnen valt een oplopende kapitaallast van € 118.000 tot circa € 1,0 miljoen te verwachten in de eerste 10 jaar. Op de langere termijn loopt de jaarlijkse kapitaallast op tot bijna € 3,5 miljoen in 2062.

Figuur 15 Kapitaallasten (2023-2032)

4.3 Benodigde middelen beheer en onderhoud

In de vorige hoofdstukken hebben we beschreven welke extra middelen nodig zijn om het beheer op het gewenste beeldkwaliteitsniveau uit te voeren en welke middelen nodig zijn om de ambities waar te kunnen maken. In dit hoofdstuk zetten we dit op een rij en beschreven we mogelijke varianten. We hebben daartoe drie scenario's opgesteld voor de (beeld)kwaliteit (verzorgend en technisch) en het realiseren van onze ambities.

De scenario's zijn:

- Scenario 1: Huidige beeldkwaliteitsambities behouden en inzetten op ambities en inlopen achterstanden
- Scenario 2: Huidige beeldkwaliteitsambities behouden en inzetten op het inlopen achterstanden
- Scenario 3: Beeldkwaliteitsambities bijstellen binnen het huidige budget en geen budget voor ambities en inlopen achterstanden

4.3.1 SCENARIO 1: Huidige beeldkwaliteitsambities behouden en inzetten op ambities en inlopen achterstanden

In het kort:					
▪ (Beeld)kwaliteitsambities worden behouden op het huidige niveau voor verzorgend en technisch onderhoud aan de openbare ruimte ▪ Budget beschikbaar stellen voor het realiseren van de ambities en organisatie ▪ Incidenteel budget voor het inlopen van onderhoudsachterstanden					
Beeldkwaliteitsambities					
	Centrum en Accentpunten	Begraafplaatsen	Hoofdwegen	Woonwijken	Buitengebied
Bermen	A	n.v.t.	B	B	C
Bomen	A	n.v.t.	B	B	C
Gazon	A	n.v.t.	B	B	C
Bos(plantsoen)	A	n.v.t.	B	B	C
Beplanting	A	n.v.t.	B	B	C
Begraafplaatsen	n.v.t.	A	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Spelen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	B	n.v.t.
Straatmeubilair	A	n.v.t.	B	B	C
Fietspaden	A	n.v.t.	B	B	C
GOW	A	n.v.t.	B	B	C
Halfverharding	A	n.v.t.	B	B	C
Voetpaden	A	n.v.t.	B	B	C
Woonstraten	A	n.v.t.	B	B	C
Civiele Kunstwerken	A	n.v.t.	B	B	C
Verkeersvoorzieningen	A	n.v.t.	B	B	C
Openbare Verlichting	A	n.v.t.	B	B	C
Straatreiniging	A	n.v.t.	B	B	C
Onkruidbestrijding	A	n.v.t.	B	B	C

Kosten (exploitatiebegroting) per jaar bij dit scenario				
Soort kosten	Kosten		Meerkosten (t.o.v. huidig)	
Onderhoudskosten ³	€	6.404.000	€	512.000
Realisatie ambities	€	315.000	€	315.000
Organisatiekosten	€	245.000	€	245.000
Totaal	€	6.964.000	€	1.072.000
Onderhoudsachterstand	€	2.250.000	€	2.250.000
Kosten (investerings) per jaar bij dit scenario				
Er is een jaarlijkse vervangingsopgave van € 3,06 miljoen voor de komende 10 jaar. Hierbij hoort een kapitaallast van € 118.000 in 2023. Deze loopt gedurende de jaren op naar € 1,03 miljoen in 2032.				
Verschil met huidig situatie				
▪ Een apart budget voor het realiseren van ambities ▪ Meer (onderhouds)budget om ambities te realiseren ▪ Er wordt structureel budget beschikbaar gesteld voor vervanging van openbare ruimte. ▪ Er wordt incidenteel budget beschikbaar gesteld voor het inlopen van onderhoudsachterstanden.				
Consequenties				
▪ Ruimte om ambities te realiseren ▪ Onderhoudsbudget toereikend voor bestaande kwaliteitsambities en het inlopen van onderhoudsachterstanden				

³ Exclusief riolering

4.3.2 SCENARIO 2: Huidige beeldkwaliteitsambities behouden en inzetten op het inlopen achterstanden

In het kort:

- (Beeld)kwaliteitsambities worden behouden op het huidige niveau voor verzorgend en technisch onderhoud aan de openbare ruimte
- Incidenteel budget voor het inlopen van onderhoudsachterstanden
- Er worden beperkte middelen beschikbaar gesteld voor uitbreiding organisatie met een integraal beheerder

Beeldkwaliteitsambities

	Centrum en Accentpunten	Begraafplaatsen	Hoofdwegen	Woonwijken	Buitengebied
Bermen	A	n.v.t.	B	B	C
Bomen	A	n.v.t.	B	B	C
Gazon	A	n.v.t.	B	B	C
Bos(plantsoen)	A	n.v.t.	B	B	C
Bepanting	A	n.v.t.	B	B	C
Begraafplaatsen	n.v.t.	A	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Spelen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	B	n.v.t.
Straatmeubilair	A	n.v.t.	B	B	C
Fietspaden	A	n.v.t.	B	B	C
GOW	A	n.v.t.	B	B	C
Halfverharding	A	n.v.t.	B	B	C
Voetpaden	A	n.v.t.	B	B	C
Woonstraten	A	n.v.t.	B	B	C
Civiele Kunstwerken	A	n.v.t.	B	B	C
Verkeersvoorzieningen	A	n.v.t.	B	B	C
Openbare Verlichting	A	n.v.t.	B	B	C
Straatreiniging	A	n.v.t.	B	B	C
Onkruidbestrijding	A	n.v.t.	B	B	C

Kosten (exploitatiebegroting) per jaar bij dit scenario

Soort kosten	Kosten		Meerkosten (t.o.v. huidig)	
Onderhoudskosten ⁴	€	6.404.000	€	512.000
Realisatie ambities	€	-	€	-
Organisatiekosten	€	85.000	€	85.000
Totaal	€	6.489.000	€	597.000
Onderhoudsachterstand	€	2.250.000	€	2.250.000

Kosten (investeringen) per jaar bij dit scenario

Er is een jaarlijkse vervangingsopgave van € 2,58 miljoen voor de komende 10 jaar. Hierbij hoort een kapitaallast van € 100.000 in 2023. Deze loopt gedurende de jaren op naar € 806.000 in 2032.

⁴ Exclusief riolering

Vershil met huidig situatie
- Er wordt structureel budget beschikbaar gesteld voor vervanging van openbare ruimte. - Er wordt incidenteel budget beschikbaar gesteld voor het inlopen van onderhoudsachterstanden.
Consequenties
Onderhoudsbudget toereikend voor bestaande kwaliteitsambities en het inlopen van onderhoudsachterstanden

4.3.3 SCENARIO 3: Beeldkwaliteitsambities bijstellen binnen het huidige budget en geen budget voor ambities en inlopen achterstanden

In het kort:						
(Beeld)kwaliteitsambities worden op onderdelen naar beneden bijgesteld om binnen huidig budget te blijven, dit geldt voor verzorgend en technisch onderhoud aan de openbare ruimte - Er wordt geen budget beschikbaar gesteld voor het realiseren van ambities (structureel) en voor het inlopen van onderhoudsachterstanden (incidenteel) - Er worden beperkte middelen beschikbaar gesteld voor uitbreiding organisatie met een integraal beheerder						
Beeldkwaliteitsambities						
	Centrum en Accentpunten	Begraafplaatsen	Hoofdwegen	Woonwijken	Buitengebied	
Bermen	B	n.v.t.	B	C	C	
Bomen	B	n.v.t.	B	B	C	
Gazon	A	n.v.t.	B	B	C	
Bos(plantsoen)	B	n.v.t.	B	C	C	
Bepanting	A	n.v.t.	B	B	C	
Begraafplaatsen	n.v.t.	B	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	
Spelen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	B	n.v.t.	
Straatmeubilair	B	n.v.t.	B	B	C	
Fietspaden	A	n.v.t.	B	B	C	
GOW	A	n.v.t.	B	C	C	
Halfverharding	B	n.v.t.	B	C	C	
Voetpaden	A	n.v.t.	B	B	C	
Woonstraten	B	n.v.t.	B	C	C	
Civiele Kunstwerken	B	n.v.t.	B	B	C	
VRI en verkeersvoorzieningen	B	n.v.t.	B	B	C	
Openbare Verlichting	B	n.v.t.	B	B	C	
Straatreiniging	A	n.v.t.	B	B	C	
Onkruidbestrijding	B	n.v.t.	B	C	C	

Kosten (exploitatiebegroting) per jaar bij dit scenario				
Soort kosten	Kosten		Meerkosten (t.o.v. huidig)	
Onderhoudskosten ²	€	5.934.000	€	-
Realisatie ambities	€	-	€	-
Organisatiekosten	€	85.000	€	85.000
Totaal	€	6.019.000	€	85.000
Kosten (investerings) per jaar bij dit scenario				
Er is een jaarlijkse vervangingsopgave van € 2,58 miljoen voor de komende 10 jaar. Hierbij hoort een kapitaallast van € 100.000 in 2023. Deze loopt gedurende de jaren op naar € 806.000 in 2032.				
Verschil met huidig situatie				
▪ Kwaliteitsambities worden op onderdelen verlaagd zodat het past in het huidig budget ▪ Er wordt structureel budget beschikbaar gesteld voor vervanging van openbare ruimte.				
Consequenties				
▪ Geen ruimte om ambities te realiseren ▪ Lagere kwaliteitsambities, die op onderdelen een meer sober straatbeeld laten zien. ▪ Bestaande onderhoudsachterstanden blijven bestaan. ▪ Binnen huidige budgetten ruimte vinden voor budget voor civiele kunstwerken en verkeersvoorzieningen en bestrijding invasieve exoten en eikenprocessierups				

4.5 Samenvatting scenario's

In het tabel hieronder volgt een samenvatting van de scenario's zoals die in paragraaf 4.1 t/m 4.4 zijn beschreven. Hierbij is rekening gehouden met organisatorische consequenties, ambities, kwaliteitsuitgangspunten en kapitaallasten. Dit zijn jaarlijks terugkerende meerkosten zoals hiervoor beschreven.

	SCENARIO 1		SCENARIO 2		SCENARIO 3	
Onderhoudskosten (o.b.v. §3.3)	€	512.000	€	512.000	€	-
Realisatie ambities (o.b.v. §4.1.2)	€	315.000	€	-	€	-
Organisatie (o.b.v. §4.1.1)	€	245.000	€	85.000	€	85.000
Totaal (beheer en onderhoud)	€	1.072.000	€	555.000	€	85.000
Onderhoudsachterstand (o.b.v. §4.1.3)	€	2.250.000	€	2.250.000	€	-
Kapitaallasten (o.b.v. §4.2.3)	€ 118.000 (2023) tot € 1,03 miljoen (2032)		€ 100.000 (2023) tot € 806.000 (2032)		€ 100.000 (2023) tot € 806.000 (2032)	

Figuur 16: Samenvatting meerkosten scenario's voor exploitatiebegroting

5. Uitvoering en planning van doelstellingen

Hieronder volgt een globale planning voor het uitvoeren van de doelstellingen van dit IBOR zoals beschreven in hoofdstuk 2.

Doelstelling (in het kort)	Wanneer
Beheerplannen opstellen	2022, 2027, 2032
Uitvoeringsplannen opstellen	2023, 2028, 2033
De budgetten splitsen naar exploitatie en investering.	Vanaf 2022
Integrale meerjarenplanning komende 10 jaar opstellen	In 2022 en 2032. Incl. updaten.
Voor ieder project een beheerparagraaf opstellen. (beheerkosten in beeld).	2022;
Kwaliteitseisen opstellen. Eisen in handboek inrichting openbare ruimte opstellen.	2022; 2023.
Werken volgens uitgangspunten assetmanagement.	Vanaf 2022
Ecologisch berm- en oeverbeheer	Vanaf 2022
Bloeiende en/of vruchtdragende beplanting	Vanaf 2022
Meer fruitbomen planten	Vanaf 2022
Nest-, broed- en schuilgelegenheid creëren	Vanaf 2022
Campagne klimaatadaptatie op eigen terrein	Plannen maken in 2022. Uitvoering vanaf 2023.
Regenwater afkoppelen	Plannen maken in 2022. Uitvoering vanaf 2022.
Meer schaduwplekken en koele plekken.	Plannen maken in 2022. Uitvoering vanaf 2022.
Overbodige verharding vervangen door groen. Bij	Vanaf 2022
Bij herinrichting 10% meer groen dan voorheen.	Vanaf 2022
Klimaatbestendige beplanting bij vervanging.	Vanaf 2022
Herbruikbare of gerecyclede materialen bij herinrichting.	Vanaf 2022
Verlichting verminderen of verduurzamen bij vervanging.	Vanaf de eerste vervangingsgolf.
Verduurzaming van onderhoudsmethodes en materieel.	Eisen in 2022. Uitvoering in 2023.

Onderzoek gebruik bermmaaisel agrarische gronden.	Onderzoek starten in 2022. Uitvoering vanaf 2023.
Prioriteit projecten verbetering fietsers- en voetgangersvoorzieningen.	Vanaf 2022
Diverse soorten groen toepassen	Vanaf 2022
Onderzoek naar geschikte locaties voor sporttoestellen	Onderzoek 2022. Uitvoering 2023.
Meer natuurlijk en avontuurlijk spelen. Natuurlijke speelaanleidingen	Vervangingsgolf en bij nieuwbouw.
Aandachtsgebieden onvoldoende toegankelijkheid en actieplan opstellen.	Aandachtsgebieden en actieplan opstellen in 2022.
Bij nieuwe ontwikkelingen toetsen of de identiteit van een plek gewaarborgd.	Aankomende nieuwbouwprojecten
Handreiking participatie opstellen	Plannen maken in 2022. Beleid opstellen in 2022/2023
Bewoners, ondernemers en organisaties mee doen met klein onderhoud	Vanaf 2022
Bewoners, ondernemers en organisaties denken mee over de leefomgeving.	Bij nieuw beleid
Elke twee jaar een belevingsenquête uitvoeren over tevredenheid en wensen beheer openbare ruimte.	Eerste enquête in 2023.
Inwoners, ondernemers en organisaties betrekken bij (her)inrichten van hun leefomgeving.	Bij herinrichting
We communiceren altijd met bewoners over werkzaamheden in hun straat.	Vanaf 2022
Campagne klimaatadaptatie op eigen terrein	Plannen maken in 2022. Uitvoering vanaf 2022.

Bijlage 1: begrippen financiering

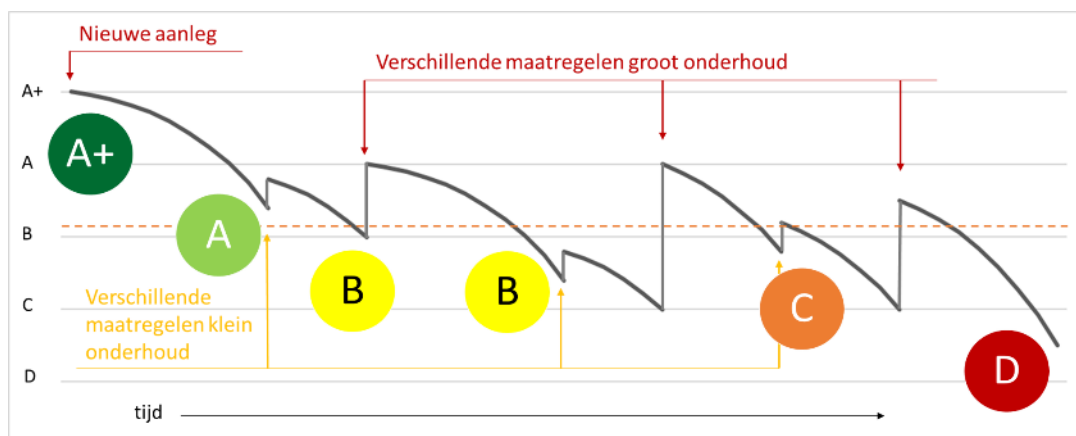
Voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte wordt onderscheid gemaakt naar vier soorten maatregelen. Zij verschillen door hun aanpak en manier van plannen en door de wijze waarop zij worden bekostigd. Service en dagelijks onderhoud gaat vooral over groen-onderhoud en straatreiniging. Verhardingen en kunstwerken kennen vooral groot onderhoud. Vervangingen komen vooral voor bij civieltechnische onderdelen en bij groen. Het IBOR en het Basis in Beeld richten zich vooral op het service onderhoud, dagelijks onderhoud en groot onderhoud.

De combinatie van onderhoud met daaropvolgend aan het eind van de levensduur vervanging zijn communicerende vaten. Wanneer vervangingsinvesteringen worden beperkt zijn er meer financiële middelen nodig voor het onderhoud om het gewenste onderhoudsniveau te behouden.

Naam	Omschrijving
Service onderhoud en meldingen	Dit betreft het niet gepland onderhoud dat bestaat uit het reageren op meldingen, het (niet-planmatig) repareren van (storm)schades en vernielingen, ondersteunen van burgerinitiatieven en evenementen e.d. Deze kosten worden betaald uit de exploitatiebegroting.
Dagelijks onderhoud (onderhoudsbestekken)	Planmatig onderhoud dat frequent wordt uitgevoerd (periodiek/jaarlijks terugkerend) of betrekking heeft op ingrepen op een klein gedeelte van het object ('klein onderhoud'). Inspecties, energie- en storkosten worden bij het dagelijks onderhoud gerekend. De kosten voor dagelijks onderhoud zijn jaarlijks ongeveer gelijk en worden betaald uit de exploitatiebegroting.
Groot onderhoud	Grotere en meer ingrijpende werken op een groot deel van het object. Groot onderhoud is gericht op het in stand houden van het object en wordt doorgaans uitgevoerd naar een langere gebruiksperiode. Groot onderhoud wordt projectmatig gepland en uitgevoerd via de integrale meerjarenprogrammering. De kosten kunnen per jaar verschillen en worden betaald uit de exploitatiebegroting of lopen via voorzieningen. Kosten voor groot onderhoud mogen niet worden geactiveerd tenzij sprake is van levensduurverlenging.
Vervanging	Het totaal vervangen van een object aan het einde van de levensduur. De inrichting en functie van het object wordt niet gewijzigd, materiaal en de constructie worden wel vernieuwd (1 op 1 vervanging). Vervanging is een kapitaalsinvestering, bijvoorbeeld via het meerjarig investeringsplan of via externe financiering. De kosten voor vervanging moeten worden geactiveerd.
Herinrichting	Het vernieuwen van een object met een gewijzigde inrichting en/of functie. Feitelijk is er dan sprake van een nieuwe openbare ruimte. Herinrichting gaat verder dan de technische instandhouding. Herinrichting is een investering, via het meerjarig investeringsplan of via externe financiering. Herinrichtingen kosten over het algemeen meer voorbereidingstijd dan vervanging. In de budgetplanning moet hiermee rekening worden gehouden.

Figuur 16: Begrippen beheer en onderhoud

Deze verschillende soorten maatregelen zijn ook de koppelen aan de onderhoudscyclus, deze is schematisch weergegeven in onderstaande figuur. De ontwikkeling van de kwaliteit gaat van A+, ten tijde van de aanleg, tot en met de D-kwaliteit is te zien. In de figuur is de ontwikkeling van de kwaliteit gekoppeld aan de zaagtand. Onderstaande figuur maakt duidelijk welke kwaliteitsniveaus elkaar opvolgen in de zaagtand. Voor de duidelijkheid, wanneer er op de juiste manier wordt onderhouden volgt de D-kwaliteit rond het einde van de levensduur. Wanneer dit eerder het geval is betekent dit dus dat er te beperkt is onderhouden of zwaarder belast is als waarmee rekening werd gehouden.

Figuur 17: Onderhoudscyclus van de openbare ruimte